

MARIA ESTEVE. LOLA ALFONSO.

INFORMACIONS I BIOGRAFIES DELS JOVES D'ALQUÀS DESAPAREGUTS O MORTS DURANT LA GUERRA CIVIL A ESPANYA (1936-1939)

A.- FONTS I METODE

El treball pretén recollir i obtenir informació sobre la Guerra Civil a Alaquàs.

La Guerra acabà el dia 3 d'abril de 1939, i des del seu començament fins al final, al nostre poble va haver hi persones que moriren al front o que les donaren per desaparegudes.

Obtenir informació de la Guerra al poble és un treball llarg i delicat. Primer, perquè no tenim quasi documentació escrita del que va passar durant aquells anys a Alaquàs.

Pot ser encara no hem investigat pels arxius que guarden documentació de la Guerra Civil, com ara l'Arxiu de Salamanca, o el fons del Ministeri de Justícia, o de manera més general, l'Arxiu de l'Administració Central (AGA) d'Alcalà de Henares, o l'Arxiu del Regne de València.

I segon, perquè els testimonis, persones que van viure aquells anys 30, cada vegada van fent-se més majors, i poc a poc van faltant. La història oral tant important, es veu mancada de la seua imparcialitat, si no està contrastada.

Per aixó un treball imprescindible, és anar recollint documentació, entrevistes, fotografies i records que encara queden.

L'estudi no hagués estat possible sense la col·laboració de moltes persones d'Alaquàs, que amb bona memòria recorden als familiars i amics que van anar al front i mai més van veure. A totes elles donem les gràcies, des d'estes pàgines.

No disposen de dades de població anuals dels anys 30, que ajudarien a contextualitzar les dades de població, però Alaquàs en 1930 tenia 3.276 habitants, i en 1940 eren 3.753.

Econòmicament era un poble agrícola de l'Horta de València, amb una activitat d'indústria artesanal d'alfareria (fonamentalmente perols), coneguda en tota la comarca, i xicotets tallers.

B.- CONTEXT HISTÒRIC

El 14 d'abril de 1931 es proclama la República. En les Eleccions Municipals havien guanyat els republicans i socialistes.

El 28 de juny Eleccions Generals. Obtenen la victòria republicans d'esquerra i socialistes.

El projecte de la Constitució és presentat a les Corts el 18 d'agost, i el 9 de desembre s'aprova.

Alcalá Zamora serà el President de la República i el govern quedarà format per Manuel Azaña, com a President amb el suport de socialistes i republicans liberals. Els monàrquics i catòlics queden en l'oposició, els anarquistes es mantenen al marge.

En abril de 1933 hi ha Eleccions Municipals on els republicans es consoliden i els partits de dreta obtenen un important avanç.

Es convoquen Eleccions Generals anticipadament i el 19 de novembre de 1933 guanya la dreta. Lerroux (Partir Radical) forma govern amb el suport de la CEDA: (Confederación Espanola de Derechas Autónomas; Gil Robles); Renovación Espanola (monàrquics; Calvo Sotelo); Comunió Tradicionalista (carlistas), i els monàrquics.

Les lleis més polèmiques promulgades per les Corts, com ara la Llei de Reforma Agrària, amb les expropiacions sense indemnizacions, la Llei d'Educació, etc, són derogades.

A Saragossa, en març del 34, la CNT declara Vaga General. El dia 5 d'octubre, els socialistes demanen Vaga General; a Barcelona es declara la independència; a Astúries els moviments obrers, UGT, CNT i comunistes organitzen la sublevació. El govern controlarà la situació a Madrid i Barcelona, però a Astúries les tropes Regulars i la Legió han de reprimir la revolució que estava fraguant-se.

En març de 1935 es crea un nou govern amb Gil Robles com a ministre de la Guerra.

El 29 d'octubre Lerroux es veu obligat a dimitir per l'escàndol de l'estraperlo. Dissolució de les Corts en gener de 1936.

El 16 de febrer de 1936 Eleccions Generals. Les forces liberals i d'esquerres: "Izquierda Republicana, Azaña; Unión Republicana, Martínez Barrio; Esquerra Catalana, Lluís Companys; Partit Socialista, Largo Caballero i Indalecio Prieto" i el Partit Comunista, guanyen les eleccions.

El 18 de febrer Azaña forma govern. Hi ha una Amnistia general que trau de les presons a més de 30.000 persones. Es prossegueix la reforma Agrària, el programa d'educació. Es restableix la "Generalitat" catalana.

El 8 de maig Azaña és elegit President de la República. El govern el forma Casares Quiroga.

El 12 de juliol és assassinat Calvo Sotelo, líder de la dreta parlamentària.

El 17 de juliol es produeix l'alçament de la guarnició de Melilla i comença la Guerra Civil.

A l'accelerar-se el procés revolucionari i radicalitzar-se els grups polítics, l'exèrcit prepara la intervenció armada (Unió Militar Espanola, UME). Davant els rumors de Colp d'Estat, el govern trasllada als Generals Franco i Goded a Canàries i Balears, al General Mola a Pamplona, i als Generals Varela i Orgaz a Cadis i Canàries. L'assassinat de Calvo Sotelo, accelerarà els preparatius de l'alçament.

El 17 de juliol la guarnició de Melilla s'alça en armes i declara l'estat de guerra a Marroc.

El 18 de juliol GODED en Balears i FRANCO des de Canàries s'uneixen a l'alçament. El 19 de juliol Franco pren la direcció de l'exèrcit de Marroc. A Sevilla QUEIPO DE LLANO controla la situació. A Pamplona, Oviedo, Saragossa ha triomfat l'alçament.

Eixe mateix dia, GIRAL forma un govern de concentració republicana.

La Guerra Civil havia començat EL 18 DE JULIOL DE 1936, i el que es cregué en un primer moment, un conflicte curt, es prolongà durant 3 anys.

Amb l'Espanya dividida i unes conseqüències cruels per a tots els que van viure aquells anys.

KINDER, HERMANN I HILGEMANN, WERNER: Atlas histórico Mundial, vol II, Ediciones Istmo, 7ª edición, Madrid 1978, p. 197, 219.

C- OBJECTIU: PERQUÈ FEM ESTE TREBALL.

- Recollir informació.
- Conèixer millor la nostra història.
- Recordar a persones que van faltar durant la Guerra Civil, de la qual cosa no hi ha cap constància a l'arxiu del poble.
- Anar fent un fons documental entre tots, abans que siga impossible.

Com que malgrat l'esforç, la dificultat de fer un estudi complet i exhaustiu és gran, hem cregut interessant fer partíceps a totes les persones d'Alaquàs, que tenint relació amb el poble durant els anys 30, recorden a familiars i amics desapareguts o morts al front, des de 1936 a 1939.

Aquelles persones que ho vullguen, poden fer arribar al consell de Redacció de "Quaderns d'Investigació d'Alaquàs", la informació que recorden, així com fotografies i/o documents que creguen interessants, o fotocòpies, per al coneixement de la nostra història més recent.

D.- BIOGRAFIES I MATERIAL GRÀFIC.

- El recollir esta informació pretén ser un homenatge als joves que varen morir al front durant la Guerra Civil de 1936 a 1939, on anaren obligats per les necessitats de la guerra, i on molts moriren sense saber per què.

1.- AGUILAR SANZ, JOSE MARIA (GRILL)

Edat sobre 18 o 20 anys.

Estudis primaris.

Treballava.

Va ser nomenat caporal i va morir en el trajecte Getafe-Griñon, al tren.

Informa la seua germana.

2.- ALOS ALFONSO, JOSE (MORUIX)

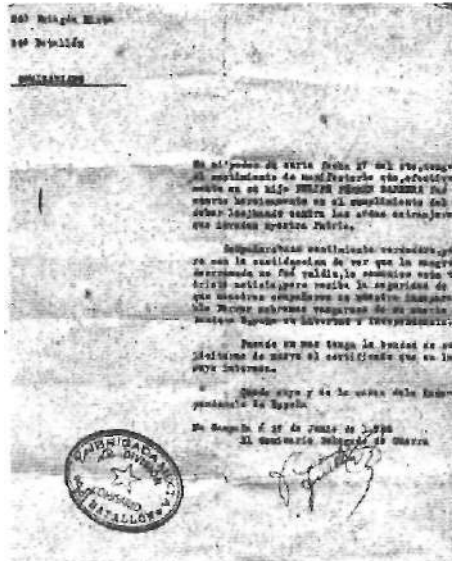

Va nèixer el 22 de decembre de 1919.

Treballava com llaurador i repartidor de vi a la xicoteta empresa familiar.

Va morir a l'hospital de Deusto (Bibao) el dia 22 de febrer de 1939.

3.- FERRER BARBERA, FELIP.

Fill de Salvador Ferrer Martínez y Adelina Barberá García.
Edat sobre 18 ó 20 anys.

Va morir en juny de 1938 segons consta al comunicat de defunció enviat pel comisari Delegat de Guerra, per requeriment de son pare. Pertanyia a la "203 Brigada Mixta, 50 División, Batallón 809".

Informa la seua neboda Mari Nieves.

4- GARCIA MARTI, VICENTE (DEL TIO TONI EL FERRER)

NO es coneixen les dades del seu naiximent i se supon que va morir al any 38.

Estudiant de telégrafs.

Se sap que va escriure alguns llibres.

Informa la seua neboda Encarnita.

5.- GUILLEM MEDINA, FRANCISCO (DE CASA REDONA).

Fill de Francisco Guillem Alós y Asunción Medina.

Edat 20 anys.

Estudià la carrera de piano i composició.

Va morir en 1938 en Linares.

6.- MARTI SAEZ, VICENTE (MONA).

 SOCIO A DERECHOS CABAROS
 POR EL N.º 1211

Vicente Martí Sáez
 que falleció en el frente de Valdecaballeros
 (Extremadura)
 el día 13 de agosto de 1938
 a los 32 años de edad.
 R. I. P.

Su desconsolada esposa Francisca Bar-
 berá Gó, hijo Vicente; padres Manuel y
 Concepción; hermanos Manuel y Francisco,
 hermanas y otros y demás familia.

Al participar a V. su sensible pérdi-
 da, los ruegos le rogamos intervenga en sus
 oraciones y se desee celebrar el funeral que
 en sufragio de su alma se celebrará el
 día 14 de agosto a las diez de la mañana,
 en la Iglesia parroquial de Nuestra Señora
 de la Asunción, de Alconcha, por lo que
 les quedará eternamente agradecidos.

JACULATORIAS

La bondad de su corazón le hizo extender
 la vida a todos los que le rodearon y su amorosa
 ternura siempre benéfico.
 (San Gregorio)

Los que le conocieron y admiraron sus vir-
 tudes no lo olvidan en sus oraciones piadosas.
 Las oraciones son las mejores legítimas para
 los difuntos.

Vos sois los dulces Señor, Vos sois lo pre-
 cioso y es los damos con el corazón desazona-
 do, pero lo que vos sea santa voluntad.
 (San Jerónimo)

Tu recuerdo es nuestro mayor consuelo y
 solo vuestros en la esperanza de alcanzarlo
 en el Cielo.
 San Ambrosio.

ORACION

De sufrimiento, Señor, por los méritos de
 vuestra preciosísima sangre y por los dolores
 del Peñón de Covadonga de María, consue-
 lo a vuestro siervo VICENTE el desconsolado
 Ancho.

Elvira Villar - Remate - Salceda

4.ª BRIGADA MIXTA
 ESTADO MAYOR
 C.M.E.

REPARTICIÓN
 13 AGO 1938
 N.º 6781

Consecuencia y su telegrama fa-
 cto del actual por el que se in-
 forma por el estado y situación
 del soldado **VICENTE MARTI SAEZ**, parti-
 cipante al 15 Batallón de esta B.
 gada, tengo el sentimiento de comu-
 nicarle que en suceso fallido en
 la acción de guerra que el día 13
 de agosto último tomó parte en Val-
 decaballeros, significándole que oportunamente
 le será remitida la documen-
 tación correspondiente para la
 inscripción del correspondiente su-
 cediendo de pensión a favor de su
 familia.

Punto Mando 12 septiembre 1938
 De O. del Mayor Jefe
 DE FEYES DE ESTADO MAYOR

Sr. Jefe del Negociado Telégrafos de Valencia,
 DON FRANCISCO ALFONSO.

Va nàixer en 1906.
 Treballà al forn propietat de la seua família.
 Va morir el 13 d'agost de 1938 en Valdecaballeros (Extremadura).
 Pertanyia a la "4ª Brigada Mixta, 5º Batallón".
 La notícia de la seua mort va ser notificada a la seua família, per carta
 signada pel Cap de l'Estat Major.

7.- MARTINEZ GARCIA, RICARDO (CARIÑO).

Va nàixer el 10 d'octubre de 1916.

Tenia estudis.

Treballava al Sindicat de Llauradors (deuria ser el Sindicat de San Francesc).

Va morir en 1938, donant-se el fet tan trist de què, la seua germana el despedia de l'estació de Xiva al voltant de les 3 de la vesprada, i a les 4 moria, abans d'arribar a Aitana, dins el mateix tren.

Pertanyia a la "Base del Turi, Batallón de ametralladoras, División F. Brigada 832".

Informa la seua germana Maria.

8.- MORET GARCIA, PASCUAL (MORETS DEL CARRER LA SEQUIA).

Fill de Vicent Moret i Dolores García Taberner.

Va nàixer en 1911, de la quinta del 32.

Era músic.

En el trancurs de la guerra, passà dos mesos en casa, a causa d'una ferida rebuda. Pocs dies després de tornar al front, sa casa fou saquejada, quan sa mare visitava una filla a Aldaia.

Les ultimes cartes que va reber la seua família, parlaven de Pozoblanco, i, segons contà un sacerdot amic d'ell, després d'un enfrontament molt dur entre els dos bandols, on van morir moltes persones, el va buscar entre els cadàvers, però no el va trobar.

Desaparegué en Pozoblanco.

Informa la seua neboda Nati.

9.- PALOP GARCIA, JESUS (LIBRO).

Va nàixer al 1915.

Desaparegué en 1939 durant l'ofensiva d'Extremadura.

Informa el seu germà Ramón Palop.

10.- RUIZ MAS, FRANCISCO (PELEGRÍ).

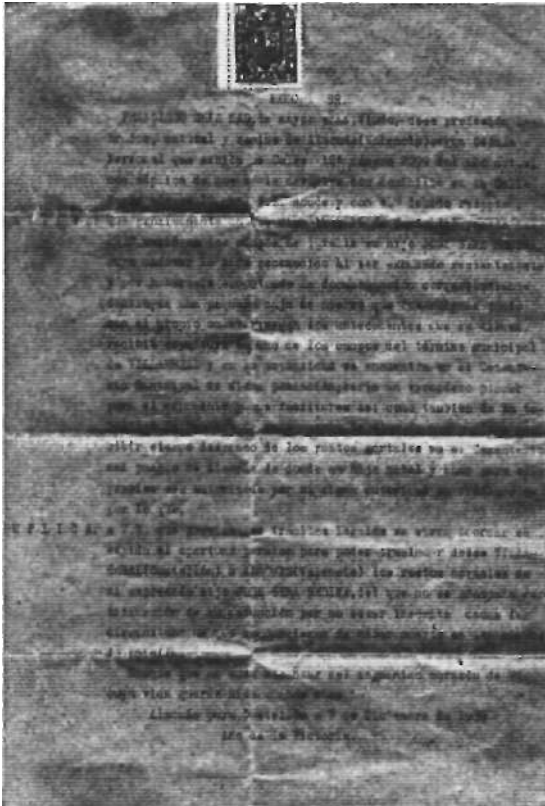
Edat 18 anys.

Treballava a ca Marí.

Va morir el 25 de febrero de 1939 en Bujalance.

La seua família s'enterà de la seua mort per un company. Intentaren la localització del seu cos, però el seu amic, només va poder tornar-los l'anell que portava i que era regal de la seua núvia Remedios Guerrero. Aquest amic contava, que les línies de combat ambdós bàndols eren tan properes, que els soldats d'una part i de l'altra es canviaven els diaris.

11.- SENA MEDINA, JOSE (CARABINA).

Es desconeix l'edat en què va morir però la seua cunyada Carmen Garcia, creu que deuria tenir 19 o 20 anys.

Treballava.

La mateixa infermera que el va cuidar, fou la que va comunicar la seva mort.

El seu germà Francisco, acompanyat pel seu cosí José Medina (el Mestre Medina) es desplaçaren cap al lloc on havia mort, on van reconèixer el seu cos i recolliren les seues despulles. Amb l'ajuda de la infermera, dona de gran cor, qui els comunicà que a la butxaca del pit solia portar l'ultima carta arribada de sa casa, la qual cosa fou certa.

Van col·locar les seues despulles en una caixa, com si foren taronges, fet que explicaven a qui els preguntava i, en el tren tornaren al poble. Les autoritats, que coneixien els fets, donaren l'autorització per al seu definitiu soterrament.

Informa la seua cunyada Carmen Garcia.

ALTRES PERSONES MORTES O DESAPAREGUDES, PERÒ QUE NO HEM POGUT OBTENIR INFORMACIÓ.

- Germà de Jorge (el pintor).
- Germà de Nelet el de Blanca.
- Germà de Manolo (malili), Peiro Taberner.
- Els porqueros.
- Farronet, al carrer Nou.
- Barona, família sabó.
- El farinós (al costat del cine).
- Pitarch, fill de Nostre Senyor.
- Ricardo Martínez Palop.

Fulla per omplir i enviar a "Quaderns d'Investigació d'Alaquàs", plaça la Constitució, núm. 4, Alaquàs.

DESPAREGUT O MORT DURANT LA GUERRA CIVIL AL FRONT
(1936-1939).

NOM I COGNOM _____

MALNOM _____

DIA MES I ANYS DE NAIXEMENT _____

PROFESSIÓ U OCUPACIÓ _____

DATA DE MORT (SI ES CONEIX) _____

LLOC ON VA MORIR _____

ALTRES INFORMACIONS _____

PERSONA OUE ENVIA LA INFORMACIÓ O FAMILIAR _____

Un treball d'aquesta índole sols pot fer-se amb l'ajuda de tot el poble d'Alaquàs, ja que és una manera de no oblidar-nos de cap persona.

Com que aquesta informació no està a cap arxiu ni civil ni parroquial, és de gran valor, ja que la podem anotar i recopilar per a un posterior article.

Amb l'ajuda de tots ho farem millor i el llibre del poble no sols serà un instrument d'informació, sino també de participació.